

Respons

Elfenbenskysten: Sikkerhetssituasjonen pr. mai 2010

Problemstilling/spørsmål:

- Sikkerhetssituasjonen i Elfenbenskysten pr. mai 2010
- Sikkerhetssituasjonen i de enkelte landsdelene
- Avvæpning av tidligere opprørere og deres tilbakeføring til det sivile samfunn

Sikkerhetssituasjonen i Elfenbenskysten pr. mai 2010

I etterkant av fredsforhandlingene i Ouagadougou i mars 2007 ble det dannet en ny samlingsregjering hvor lederen av opprørsbevegelsen *Forces Nouvelles* (heretter FN), Guillaume Soro, ble statsminister. Siden fredsavtalen ble inngått i 2007 har situasjonen i Elfenbenskysten blitt stadig mer stabil. Militsgruppene i sør har i stor grad lagt ned sin virksomhet. I nord ble statlig politi- og rettsvesen gjeninnført etter syv års fravær i januar 2009, og i mai 2009 ble FN-kommandanter erstattet med statlig utnevnte prefekter. Til tross for store forbedringer i sikkerhetssituasjonen, gjenstår det imidlertid fremdeles punkter i Ouagadougou-avtalen som må løses før man kan forvente varig stabilitet i landet. Hovedutfordringene er knyttet til det stadig utsatte presidentvalget og til begrepet *ivoirité*, herunder spørsmål om identitet, statsborgerskap, landrettigheter og stemmerett.

Valgprosess i stampe

Sittende president Laurent Gbagbo vant presidentvalget i 2000 og hans mandat gikk ut i 2005. Etter 2005 har presidentvalget blitt utsatt seks ganger, sist i mars 2010. Både sittende president Gbagbo og statsminister Soro har interesse av at valget trekker ut. Gbagbo vet at hans sjanse til å vinne et presidentvalg i nær fremtid er svært usikker og har dermed valgt en uthalingsstrategi for å bli værende lengst mulig ved makten. Soro er på grunn av sin unge alder ikke kandidat til presidentvalget, men har åpenbar interesse av at Gbagbo sitter ved makten, slik at han kan beholde sin stilling som statsminister. Han har også utfordringer knyttet til å holde FN samlet og gjøre opprørsbevegelsen om til et politisk parti på sikt. Lederne for opposisjonen, tidligere president Henri Konan Bédié (*Parti Démocratique de Côte d'Ivoire*, PDCI) og Alassane Ouattara (*Rassemblement des Républicains*, RDR), som nå har slått seg sammen i opposisjonskoalisjonen *Rassemblement des Houphouëtistes pour la*

Respons Elfenbenskysten: Sikkerhetssituasjonen pr. mai 2010

Démocratie et la Paix (RHDP), presser på sin side på for å få gjennomført presidentvalget så raskt som mulig. Valgprosessen står nå mer eller mindre i stampe, til stor frustrasjon for befolkningen i Elfenbenskysten, for opposisjonen og for det internasjonale samfunn, som er av den oppfatning at kun et rettferdig presidentvalg vil gi den nødvendige legitimitet til den politiske prosessen som er nødvendig for varig stabilitet i landet.

Kjernen i konflikten; *ivoirité*

Kjernen i konflikten i Elfenbenskysten er begrepet *ivoirité* ("ivorianskhet"), som definerer hvem som skal regnes som ivorianer. I denne diskusjonen har man stilt spørsmål om hvorvidt mennesker av mandé- og gur-opprinnelse er "ekte" ivorianere. Mandé- og gur-gruppene har tradisjonelt tilhold nord i Elfenbenskysten, men mange har migrert sørover, gjerne for flere generasjoner siden. Rundt en fjerdedel av befolkningen i Elfenbenskysten er utlendinger, de fleste migranter fra nabolandene Mali, Burkina Faso og Guinea. Sannsynligvis har kanskje så mye som halvparten av befolkningen i Abidjan sin opprinnelse nord i Elfenbenskysten eller i nabolandene i nord.

Et av punktene i Ouagadougou-avtalen har vært å identifisere befolkningen, blant annet for å gi dem nødvendige identitetspapirer. For å gjennomføre denne identifiseringen av personer som ikke har identitetspapirer, etablerte myndighetene i 2007 mobile domstoler (*audiences foraines*) med kompetanse til å utstede identitetsdokumenter til personer som er født i Elfenbenskysten, men som av ulike årsaker ikke har vært registrert i offisielle registre.

Velgerregistreringen ble satt i gang i september 2008 etter at de politiske partiene hadde blitt enige om hvilke kriterier registreringen skulle hvile på og hvordan man skulle gå frem. Prosessen er imidlertid dårlig administrert og underfinansiert. Den er ikke minst også politisk utfordrende for president Gbagbo, siden mange av de nye stemmeberettigede er fra nord og dermed sannsynligvis vil stemme for opposisjonen ved neste valg. På listen over stemmeberettigete sto det rundt én million navn på personer som ikke kunne gjenfinnes i historiske registre og som derfor måtte møte opp personlig på valgkontorene for å fremlegge dokumentasjon på sin nasjonalitet. Velgerregistreringen førte til at diskusjonen rundt *ivoirité*-begrepet blusset opp igjen og nok en gang skapte spenninger i det ivorianske samfunnet.

Ny spenning i 2010

I begynnelsen av februar 2010 førte diskusjonen om stemmeregistreringen til en regjeringsskisse. Gbagbo beskyldte den uavhengige valgkomiteen *Commission Indépendante Electorale* (CEI) for å ha manipulert listen over stemmeberettigede. Gbagbo oppløste valgkomiteen og regjeringen, og ba Guillaume Soro om å danne en ny regjering. Den nye regjeringen er en samlingsregjering med omtrent den samme sammensetningen av partier som Soro I (11 plasser til opposisjonspartiene og 18 plasser til FPI og FN), og mange av de samme ministrene. Lederen for valgkomiteen ble avsatt, men etter press fra opposisjonen satte Gbagbo inn en ny leder med tilknytning til opposisjonspartiet PDCI.

I forbindelse med oppløsningen av regjeringen og valgkomiteen i februar ble situasjonen igjen spent, og man så en bølge av demonstrasjoner over hele landet. Ifølge Crisis Group (2010) ble syv mennesker drept og flere titalls sårede under demonstrasjonene. Til tross for en tiltagende nasjonalistisk politisk retorikk og økende frustrasjon over at presidentvalget nok en gang er utsatt, ser situasjonen imidlertid ut til å ha normalisert seg (allAfrica 2010). Det er imidlertid

---

Respons Elfenbenskysten: Sikkerhetssituasjonen pr. mai 2010

fortsatt uvisst når presidentvalget kan gjennomføres, og oppløsningen av valgkomiteen er av mange sett på som nok en uthalingstaktikk fra Gbagbos side som potensielt kan føre til nye voldsepisoder i nær fremtid.

De kildene som Landinfo har konsultert konkluderer med at sikkerhetssituasjonen i Elfenbenskysten er forbedret etter fredsavtalen i Ouagadougou i 2007. Ifølge Human Rights Watch (2010) var tilfellene av politisk motivert vold mindre omfattende i 2009 i forhold til tidligere år. Et unntak er imidlertid den økte spenningen i forbindelse med regjeringskrisen og oppløsningen av valgkomiteen i februar i år.

Kriminalitet

Selv om sikkerhetssituasjonen er noe forbedret, er kriminalitetsnivået høyt over hele landet. Korrupsjon og pengeutpressing bedrives av alle parter, både myndigheter og FN. Personer som nekter å betale, kan bli utsatt for trakassering, og i noen tilfeller vold. Veisperringer er vanlige over hele landet, men ifølge Human Rights Watch (2010) er de mest utbredt i nord. Denne formen for kriminalitet kan ramme alle i det ivorianske samfunnet, men det kan virke som om folk fra nord, og særlig fra fra mandé- og gur-gruppen, kan være noe mer utsatt enn andre etniske grupper ved veisperringer i områdene i sør. Krav om bestikkelser knyttes ofte til manglende id-papirer, noe som rammer folkegruppene fra nord og innvandrere sterkest. Kvinner er også mer utsatt enn menn, og det er rapportert om flere tilfeller av seksualisert vold mot kvinner i forbindelse med veisperringer og lignende.

Sikkerhetssituasjonen i de ulike landsdelene

Da situasjonen er forskjellig i de ulike delene av landet, følger nå en oversikt over hovedtrekkene ved sikkerhetssituasjonen i nord (definert som området nord for den tidligere våpenhvilelinjen, *zone de confiance*), i sørøst (området sør for den tidligere våpenhvilelinjen) og i sørvest (departementene Moyon Cavally, Dix-huit Montagnes, Bas Sassandra og Haut Sassandra). Det er imidlertid ikke mulig å gjøre rede for alle enkelthendelser, og det henvises derfor til utfyllende informasjon i blant annet Crisis Group (2009; 2010), Human Rights Watch (2010) og U.S. Department of State (2010).

Situasjonen i nord

I de tidligere FN-kontrollerte områdene nord for våpenhvilelinjen overførte de lokale FN-kommandantene sin administrative makt til statlig utnevnte prefekter i mai 2009. Statlig politi- og rettsvesen kom på plass i januar 2009 etter syv års fravær, men er preget av ressursmangel og korrupsjon. FN-kommandantene har fortsatt stor makt i området, blant annet over sikkerhetssituasjonen. Makt delen mellom myndighetene og FN er svært skjør, og beskrives slik av Human Rights Watch (2010):

After months-long delays, the redeployment of civil authorities throughout the country in May – including judicial, police, and financial administrators – remained incomplete, and was seriously undermined by rebel commanders who continued to exercise near-complete control over economic, security, and, to a lesser extent, judicial affairs within their zones.

FNs sterke rolle i nord bekreftes også av Crisis Group (2009; 2010).

Når det gjelder menneskerettighetsbrudd i nord, beskriver Human Rights Watch (2010) situasjonen området slik:

The redeployment of judicial officials and the handover of power from rebel authorities to civil administrators in the north offered some hope but few concrete gains in respect for the rule of law. Government forces and New Forces rebels continue to engage in predatory and abusive behaviour, including widespread extortion at checkpoints and sexual violence against girls and women, with near-total impunity. The judicial system remains plagued by corruption, a lack of independence, and insufficient resources.

Denne situasjonsbeskrivelsen deles i stor grad også av andre kilder, som for eksempel U.S. Department of State (2010).

Imidlertid synes pengekrav ved veisperringer ifølge Crisis Group (2010) å minke i omfang. Crisis Group setter denne tendensen i sammenheng med FN's frykt for å miste folkelig oppslutning i nord og frykt for marginalisering i forkant av det forestående presidentvalget.

Intern konflikt innad i FN fører også med jevne mellomrom til oppgjør mellom tidligere rebeller og lokale FN-ledere, slik som for eksempel drap på tilhengere av den tidligere rebellederen Ibrahim Coulibaly i 2007 i Bouaké (Crisis Group 2010).

Situasjonen i vest

Landbruksområdene i vest (særlig i området rundt Moyen Cavally og Dix-huit Montagnes) er svært viktige områder for kakao- og kaffeproduksjon og treforedlingsindustri og har i lang tid tiltrukket seg arbeidsinnvandrere fra andre deler av Elfenbenskysten og fra nabolandene, særlig Burkina Faso. Dette har ført til spenninger og trefninger mellom den opprinnelige befolkningen i området og innflyttere. Disse jordkonfliktene strekker seg langt tilbake i tid, men ble forsterket av hendelsene i 2002. Mange av konfliktene utartet til trefninger mellom folkegrupper og mange søkte tilflukt i andre deler av landet, også i Abidjan, som internt fordrevne.

Returen av internt fordrevne etter 2007 har igjen ført til konflikter når de fordrevne krever tilbake de eiendommene de flyktet fra i 2002 og som er blitt tatt av andre i deres fravær. Det juridiske rammeverket, jordloven av 1998, har vist seg uegnet som redskap for å løse eiendomskonfliktene i sin nåværende form (Internal Displacement Monitoring Centre & Norwegian Refugee Council 2009). Det finnes imidlertid lite informasjon om omfanget av landkonfliktene og om hvorvidt disse konfliktene har ført til skader eller dødsfall de siste årene.

Det kan ellers nevnes at kriminalitetsnivået er relativt høyt i området, særlig rundt transportrutene til kaffe- og kakaoproduksjonen gjennom Bas Sassandra og utskipningshavnene rundt San-Pedro, hvor store økonomiske interesser står på spill. Ifølge Crisis Group (2010) er politi- og rettssystemet ikke i stand til å håndtere denne kriminaliteten på en effektiv måte.

I tillegg er lokale forsvarsgrupper som ble dannet for å støtte myndighetenes kamp mot opprørerne fra 2002 og utover, til en viss grad fortsatt aktive i områdene innenfor triangelet

---

Respons Elfenbenskysten: Sikkerhetssituasjonen pr. mai 2010

Duékoué, Guiglo og Toulepleu. Andre forsvarsgrupper har lagt ned sin aktivitet (Crisis Group 2010).

Situasjonen i sørøst

Den østlige delen av Elfenbenskysten (øst for Abidjan) er mindre preget av den pågående konflikten enn de andre delene av landet. I Abidjan er imidlertid kriminalitetsnivået høyt, og det har forgreininger inn i politi- og rettsvesen. Særlig det særskilte politiorganet CECOS (*Centre de commandement des opérations de sécurité*) er blitt beskyldt for pengeutpressing og trakassering i forbindelse med veisperringer og så videre, men også andre aktører opererer på dette feltet.

Den regjeringsvennlige studentorganisasjonen FESCI, som alltid har hatt betydelig makt i Elfenbenskysten, rapporteres å ha truet studenter til å være med på møter. De skal også ha truet lærere som har satt seg opp mot dem, noe som har ført til en spent situasjon ved skoler og universiteter (U.S. Department of State 2010)

De regjeringsvennlige forsvarsgruppene, herunder *Jeunes Patriotes* ("Ungpatriotene"), er ikke lenger operative i sør, men holder seg i beredskap, noe den store demonstrasjonen i Abidjan under ledelse av den tidligere lederen for Ungpatriotene Charles Blé Goudé den 6. mars 2010 vitner om. Mer enn 10 000 personer deltok på demonstrasjonen, som kan tolkes som en maktdemonstrasjon fra de ulike patriotgruppene side for å vise at de igjen kan slå til dersom Gbagbos makt trues, for eksempel ved et valgnederlag. Mange tidligere ungpatrioter er ifølge Crisis Group (2010) rekruttert inn i politiorganet CECOS og antiopprørsbrigaden BAE (*Brigade antiémeutes*). De ulike patriotmilitsene har tidligere stått for menneskerettighetsbrudd som de ikke har blitt stilt til ansvar for.

Som et tilsvarende til de ulike patriotmilitsene har det ifølge Crisis Group (2010) blitt dannet sammenslutninger av ungdom fra nord i ulike bydeler i Abidjan, klare til å ta opp kampen mot patriotgruppene dersom det igjen oppstår uroligheter.

Det må understrekes at til tross for at sikkerhetssituasjonen er betydelig bedre i Elfenbenskysten etter Ouagadougou-avtalen i 2007, så er situasjonen svært skjør. Så lenge de grunnleggende problemene knyttet til statsborgerskap, stemmerett og eiendomsrett ikke løses, kan det ikke utelukkes at situasjonen forverres igjen, noe som viste seg under regjeringskrisen og kontroversen rundt stemmeregistreringen i februar 2010.

Avvæpning av tidligere opprørere og deres tilbakeføring til det sivile samfunn

Selv om avvæpning av tidligere opprørere og deres tilbakeføring til det sivile samfunn var et viktig punkt i Ouagadougou-avtalen, har lite skjedd på dette området siden 2007. Begge parter fortsetter å bryte våpenembargoen og skaffe seg nye våpen. Til tross for at det er opprettet et program for tilbakeføring av tidligere opprørere, er ressursene for knappe til at myndighetene skal kunne hjelpe alle ved å tilby dem nye stillinger innenfor hæren eller statlig administrasjon. Det fjerde tillegget til Ouagadougou-avtalen stipulerte at opprørere skulle få en engangskompensasjon på 500 000 F CFA (om lag 6000 kr.), noe mange anser som utilstrekkelig (Crisis Group 2009).

Som et ledd i avvæpnings- og integreringsprosessen av tidligere opprørere har partene avtalt tre mulige utløp: opptak av FN-opprørere i den regulære hæren, tilbakeføring av FN-opprørere til det sivile samfunn og deltagelse i en nasjonal sivilteneste (Crisis Group 2009).

Når det gjelder tilbakeføring av tidligere FN-opprørere til den regulære hæren, er planen å velge ut de 5000 mest kompetente soldatene (rundt halvparten av FNs operasjonelle styrke) gjennom opptaksprøver. Til tross for enkelte vellykkede operasjoner, som for eksempel fellesoperasjonen mellom FDS (tidligere FANCI, de regulære styrkene) og FAFN (den bevæpnede fløyen i FN) ved grensen til Guinea i forbindelse med kuppet der i desember 2008, ser avvæpnings- og reintegreringsprosessen av tidligere FN-opprørere ut til å stå i stampe.

Prosessen rundt avvæpningen av de ulike regjeringsvennlige militsene og forsvarsgruppene er ifølge Crisis Group (2009) vanskelig å bedømme, da man ikke kjenner det eksakte antallet medlemmer i gruppene som skal avvæpnes. Crisis Group (2009), som baserer seg på tall fra De forente nasjoner, anslår at det finnes rundt 20 000 medlemmer i ulike regjeringsvennlige forsvarsgrupper som venter på demobilisering. Det foreligger imidlertid ingen sikre tall på hvor langt man har kommet i prosessen.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

- All Africa (2010, 25. februar). Côte d'Ivoire: Political Tensions Easing, UN Envoy Reports. *allAfrica*. Tilgjengelig fra <http://allafrica.com/stories/201002251205.html> [lastet ned 12.05.2010]
- Crisis Group (2009, 2. juli). *Côte d'Ivoire: What's Needed to End the Crisis*. Dakar / Nairobi / Brussels: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/west-africa/cote-divoire/B062-cote-divoire-whats-needed-to-end-the-crisis.aspx> [lastet ned 21. mai 2010]
- Crisis Group (2010, 5. mai). *Côte d'Ivoire: Sécuriser le processus électoral*. Dakar / Bruxelles: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/fr/regions/afrique/afrique-de-louest/cote-divoire/158-cote-d-ivoire-securing-the-electoral-proces.aspx> [lastet ned 21. mai 2010]

Respons **Elfenbenskysten: Sikkerhetssituasjonen pr. mai 2010**

- Human Rights Watch (2010). *World Report 2010 – Côte d'Ivoire*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/node/87677> [lastet ned 21. mai 2010]
- Internal Displacement Monitoring Centre & Norwegian Refugee Council (2009, oktober). *Whose land is this? Land disputes and forced displacement in the western forest area of Côte d'Ivoire*. Geneva / Abidjan: Internal Displacement Monitoring Centre, Norwegian Refugee Council. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/7E1539A6C2849755C125767E0051B518/\\$file/CDI_SCR_Nov09.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/7E1539A6C2849755C125767E0051B518/$file/CDI_SCR_Nov09.pdf) [lastet ned 21. mai 2010]
- U.S. Department of State (2010). *2009 Human Rights Report: Côte d'Ivoire*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/af/135949.htm> [lastet ned 21. mai 2010]

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.